

3/2006. Polgári jogegységi határozat

a megbízott kárának megtérítési kötelezettségéről visszterhes megbízási szerződés alapos felmondási ok hiányában történő azonnali hatályú felmondása esetén*

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának jogegységi tanácsa a Polgári Kollégium vezetője által indítványozott jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

Visszterhes megbízási szerződés - alapos felmondási ok hiányában történő - azonnali hatályú felmondása esetén a megbízó köteles a megbízott kárát megtéríteni.

Indokolás

I.

A Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának vezetője a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: BSzi.) 31. § (1) bekezdés *a)* pontjában írt jogkörében a BSzi. 29. § (1) bekezdés *a)* pontja alapján az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi eljárás lefolytatását és annak eredményeként jogegységi határozat meghozatalát indítványozta abban a jogkérdésben, hogy a Ptk. 483. § (3) bekezdésének alkalmazása során visszterhes megbízási szerződés azonnali hatályú felmondása esetén - alapos felmondási ok hiányában - a megbízót terheli-e kártérítési felelősség.

Az indítvány megtételét az indokolta, hogy a korábban egységes, a Ptk. miniszteri indokolásában, illetve a Ptk. kommentárjában kifejtett azzal az állásponttal szemben, amely szerint a megbízási szerződés alapos ok nélkül történő felmondása esetén a megbízó is kártérítési felelősséggel tartozik - bár jogszabályváltozás nem történt - a Ptk. 1992 óta megjelent kommentárjaiban kifejtett jogirodalmi állásponttal is megegyezően, az utóbbi években a Legfelsőbb Bíróság egyes ítélkező tanácsai ebben a kérdésben eltérő gyakorlatot folytattak.

Az egyik álláspont szerint a megbízó akkor tartozik kártérítő felelősséggel a megbízási szerződés felmondása miatt, ha értékelhető indok és alap nélkül mondja fel azt (Pfv.IV.23.100/2000/4. szám, Pfv.IV.24.923/2002/6. szám). A megbízó az azonnali hatályú felmondás jogát ugyan bármikor, lényegében indok nélkül gyakorolhatja, azonban a Ptk. 483. § (3) bekezdése szerint a megbízottal szembeni kártérítési felelőssége fennáll, ha ezt alapos ok nélkül, felelőtlenül vagy önkényesen tette (Pfv.IX.21.979/2001/4. szám).

A másik álláspont szerint a megbízó a szerződést a Ptk. 483. § (1) bekezdése szerint bármikor, bármiféle jogkövetkezmény nélkül, akár azonnali hatállyal is felmondhatja, csupán a megbízott által már elvállalt kötelezettségek tekintetében terheli helytállási kötelezettség. Ez a megbízási jogviszony természetéből következik, abból, hogy a megbízónak - mint az érdek alanyának - akaratától függ, hogy az ügyének más személy általi ellátását kívánja-e vagy sem (Pfv.VI.22.212/1997/5. szám). A Ptk. 483. § (3) bekezdése lényegében a Ptk. 482. § (2) bekezdésében foglaltak folytatása és kizárólag a megbízott által gyakorolt felmondásra vonatkozik, amely szerint csak a megbízott alapos ok nélkül történt felmondása esetén jár a megbízónak

kártérítés. A megbízó felmondása esetén azonban a megbízott a felmondás jogszerűtlenségére hivatkozással nem követelhet kártérítést (Pfv.VII.21.784/2000/3. szám).

II.

A jogegységi eljárásban a legfőbb ügyész írásban kifejtett álláspontja szerint visszterhes szerződés azonnali hatályú felmondása esetén, alapos felmondási ok hiányában a megbízót nem terheli kártérítési felelősség, amely a Ptk. 483. § (3) bekezdésének nyelvtani és rendszertani értelmezéséből következik.

III.

Az indítványban megjelölt jogkérdés elbírálásakor a jogegységi tanács az alábbiakat tartotta szem előtt:

A Ptk. 474. § (1) bekezdése kimondja, hogy a megbízási szerződés alapján a megbízott köteles a rábízott ügyet ellátni. A (2) bekezdés pedig úgy rendelkezik, hogy a megbízást a megbízó utasításai szerint és érdekének megfelelően kell teljesíteni. A Ptk. 481. § a) pontja szerint a szerződés a megbízás teljesítése nélkül is megszűnik, ha valamelyik fél a szerződést felmondja.

A Ptk. 483. § (1) bekezdése értelmében a megbízó a szerződést bármikor azonnali hatállyal felmondhatja, köteles azonban helytállni a megbízott által már elvállalt kötelezettségekért. A (2) bekezdés alapján a szerződést a megbízott is bármikor felmondhatja; a felmondási időnek azonban elegendőnek kell lennie ahhoz, hogy a megbízó az ügy intézéséről gondoskodhassék. A megbízó súlyos szerződésszegése esetén a felmondás azonnali hatályú is lehet. A (3) bekezdés szerint, ha a megbízás felmondása alapos ok nélkül történt, az okozott kárt meg kell téríteni, kivéve, ha a megbízás ingyenes volt, és a felmondási idő elegendő volt ahhoz, hogy a megbízó az ügy intézéséről gondoskodhassék.

Nem kétséges: még a visszterhes megbízási szerződés is elsődlegesen a megbízó érdekét szolgálja és a megbízott a megbízó utasításának és érdekének megfelelően köteles eljárni azzal, hogy a megbízási szerződés alapvetően bizalmi viszonyt feltételez. Ennek megfelelően a Ptk. 483. § (1) bekezdése biztosítja a megbízó számára azt a jogot, hogy a szerződést időben bármikor, azonnali hatállyal felmondja. A felmondás érvényességéhez és ebből eredően a szerződésnek a megbízás teljesítése nélküli megszűnéséhez a megbízónak az azonnali hatályú felmondását indokolnia sem kell. Annak a ténynek azonban, hogy a megbízó a szerződést bármikor azonnali hatállyal felmondhatja, kizárólag a felmondás érvényessége szempontjából van jelentősége.

A Ptk. 483. §-a együttesen szabályozza a megbízási szerződés felmondásának valamennyi esetét, meghatározva elsődlegesen a megbízót, majd a megbízottat megillető felmondási jog gyakorlásának feltételeit. Ezt követően a Ptk. 483. § (3) bekezdése főszabályként úgy rendelkezik, hogy ha a megbízás felmondása alapos ok nélkül történt, az okozott kárt meg kell téríteni. Ez a rendelkezés arra utal, hogy a felmondási jog gyakorlása, bármelyik fél részéről történt, kártérítő felelősséget von maga után, ha az alapos ok nélkül történt. E főszabályhoz képest tartalmaz a kártérítő felelősség alóli mentesülésre vonatkozóan kivételeket a jogszabály azzal, hogy nem áll fenn kártérítő felelősség, ha a megbízás ingyenes volt és a felmondási idő elegendő volt ahhoz, hogy a megbízó az ügy intézéséről gondoskodhassék.

Az alapos ok nélkül gyakorolt felmondás miatt fennálló kártérítési felelősséget az indokolja, az alapos ok nélküli jog gyakorlása nem felel meg annak az általános jogelvnek, hogy a polgári jogi viszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Amennyiben az ilyen magatartás a megbízottnak kárt okoz, a megbízó köteles azt megtéríteni. A megbízó által, alapos ok nélkül gyakorolt azonnali hatályú felmondás következményeként a jogszabály által rendelt kártérítő felelősség tehát megfelel a Ptk. általános elveinek és nem áll ellentétben a

megbízási szerződés alapvető bizalmi jellegével, azzal, hogy a megbízási szerződést a megbízó bármikor felmondhatja.

A kifejtett indokok alapján a jogegységi tanács a BSzi. 27. §, a 29. § (1) bekezdés *a)* pontja és a 32. § (4) bekezdés értelmében a rendelkező rész szerint határozott.

Budapest, 2006. április 10.

Dr. Murányi Katalin s. k., a jogegységi tanács elnöke

Dr. Mészáros Mátyas s. k., előadó bíró

Dr. Wellmann György s. k., bíró

Dr. Fehér Ferenc s. k., bíró

Salamonné dr. Solymosi Ibohya s. k., bíró

* Az 1/2014. PJE határozat szerint a Polgári Kollégium az iránymutatást az új Ptk.-ba beépültnak tekintette, és ezért annak alkalmazása körében nem tartotta irányadónak.